

Kirkerådet

Dato: 24.05.2017

Vår ref: 17/03979-2

Deres ref:

Svar på høring om nye regler for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet

Stavanger bispedømmeråd har i møte 6. juni behandlet høringen om nye valgeregler.

Rådet gjorde følgende vedtak:

- 1. Stavanger bispedømmeråd takker for den tilsendte høringen om endringer i valgreglene. Bispedømmerådet vil takke for et klargjørende og gjennomarbeidet høringsnotat, med konsise vurderinger av mange komplekse problemstillinger.*
- 2. Stavanger bispedømmeråd sender Kirkerådet sin høringsuttalelse i tråd med resultatet fra avstemmingen i møtet, med tilhørende vurderinger fra saksframlegget der det belyser bakgrunnen for rådets vedtak.*

I det følgende oppgis de konkrete vedtakene Stavanger bispedømmeråd har gjort i forhold til delspørsmål i høringene.

Etter vedtaket på hvert enkelt punkt, følger den delen av saksframlegget som gir vurderinger som kan belyse rådets vedtak.

1.

Med bakgrunn i vurderingene i saksframlegget, anbefaler Stavanger bispedømmeråd at de leke representantene til bispedømmerådet og Kirkemøtet velges ved direkte valg i alle bispedømmer.

Etter kirkelovens § 23 skal minst fire av de leke representantene til disse organene velges ved direkte valg blant kirkemedlemmene. Spørsmålet er om de øvrige representantene skal velges ved indirekte valg, i alle eller noen bispedømmer.

Ved direkte valg vil hvilke personer som skal styre kirken og hvilken profil disse skal ha avgjøres av kirkemedlemmene selv. Dermed sikres det samsvar mellom velgernes ønsker og valgresultatet, noe som igjen kan skape engasjement og gi de valgte organene og deres beslutninger legitimitet.

Direkte valg sparer også administrasjon, siden valget avvikles i én omgang. Det letter kommunikasjonen rundt valget ved at resultatet blir klart kort tid etter valget.

Ønsket om indirekte valg begrunnes hovedsakelig på to måter. For det første synliggjør og skaper denne ordningen en sammenheng mellom lokale, regionale og nasjonale kirkelige organer. For de andre kan en se positivt på at menighetsrådene får anledning til å korrigere eventuelle skjevheter i valgresultatet fra den direkte valgomgangen, for eksempel i forhold til geografisk representativitet, kjønnsbalanse eller aldersfordeling.

Samtidig kan det også være et problem at menighetsrådsmedlemmene får stemme to ganger i samme valg. Det kan være både positivt og negativt at resultatet fra første omgang er kjent. Noen kandidater vil muligens få økt sin mulighet til å bli valgt ut fra resultatet i første omgang, mens andre vil tape på dette.

Med bakgrunn i erfaringer fra bispedømmeråd til nå, kan en heller ikke uten videre si at representanter valgt ved direkte valg mangler lokal forankring. Alle kirkemedlemmer hører uansett til et sokn. Dersom en fortsetter med en menighetsrådsbasert nominasjonskomite og som velger ut kandidater blant forslag fra menighetsråd, vil forankringen i menighetene også være tydelig ved direkte valg.

Hensikteten med et demokrati er at politisk makt skal være forankret hos velgerne.¹ Det er særlig kirkemøtet som avgjør større kirkepolitiske spørsmål. I møte med dette kan også indirekte valg være problematisk. Erfaringen viser at i rundt halvparten av soknene er det ikke flere kandidater enn det som er nødvendig for å fylle plassene i rådet. Mange steder er det også lite tilgjengelig kandidatinformasjon, enten fordi det ikke spørres etter dette eller fordi kandidatene ikke ønsker å oppgi sitt syn. Det er en realitet at å fokusere på kirkepolitiske stridsspørsmål i menighetsrådsvalg også kan motvirke rekruttering i en situasjon der det allerede er for få kandidater.

Dette gjør det i praksis vanskelig for velgerne å uttrykke sine standpunkter i saker bispedømmeråd og Kirkemøte skal avgjøre gjennom valget av menighetsråd. Selv uten disse utfordringene er for øvrig også det politiske demokratiet delt mellom kommune, fylke og Storting, blant annet fordi det ikke nødvendigvis er sammenheng mellom hva velgerne vil prioritere på de ulike nivåene.

Det bør ikke være et argument ved valg av valgordning å påvirke resultatet av valget. Valgordninger skal nettopp legges til rette for at det blir velgernes oppgave.

I Stavanger bispedømme har tidligere bispedømmeråd alltid valgt direkte valg som ordning.

Et delspørsmål i dette avsnittet er om det skal være anledning til å velge ulike løsninger på dette i ulike bispedømmer. Det er klare fordeler både prinsipielt og administrativt ved å ha felles ordninger over hele landet og vanskelig å se regionale forskjeller som kan begrunne ulik valgordning.

2.

Til spørsmålet om flertalls- og forholdstallsvalg ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøtet (pkt. 2.2.1 i høringsnotatet) har Stavanger bispedømmeråd gjort følgende vedtak.

¹ Kirkelig makt må også utøves i samsvar med kirkens grunnlag og i troskap mot kirkens oppdrag. Blant annet er det biskopens oppgave å føre tilsyn med dette. Dette er også en viktig begrunnelse for at prestedtjenesten er representert i kirkelige organer på alle nivå.

Det er likevel kjent at det kan være uenighet om hvordan kirkens grunnlag skal forstås og tolkes. Dette forholder en luthersk kirke seg til gjennom tanken om det allmenne prestedømmet og Skriftens klarhet. Det betyr at alle har samme mulighet til å sette seg inn i hva Bibel og bekjennelse sier om ulike spørsmål.

Teologer har mye å bidra med i slike samtaler, men er likevel henvist til å argumentere for sitt syn for å få gjennomslag. Derfor kan ikke spørsmål om hvordan kildene skal tolkes avgjøres ved at noen får særskilt autoritet, men må, som i et demokrati, avgjøres mellom like personer etter debatt.

Stavanger bispedømmeråd mener dagens ordning i hovedsak fungerer godt. Den ivaretar viktige hensyn, blant annet kandidatenes forankring i menighetene. Rådet ser positivt på at nominasjonskomiteen beholdes som et viktig ledd i kirkedemokratiet og har tillit til at komiteen er i stand til å gi velgerne tilstrekkelige valgalternativer. Ved samtidige frister for nominasjonskomiteen og alternative listeforslag vil ordningen forbedres, og bispedømmerådet går inn for denne.

Ved kirkevalget i 2015 var det to typer lister. Som ved tidligere valg, skulle en nominasjonskomite med et medlem fra hvert prosti, oppnevnt av menighetsrådene, sette sammen en liste med et bredt utvalg av representative, godt kvalifiserte kandidater. Menighetsrådene, ungdomsrådet og medlemmene av nominasjonskomiteen hadde forslagsrett på kandidater til listen.

I tillegg var det mulig for grupper av forslagsstillere å fremme alternative lister, eventuelt med en bestemt profil.

Denne ordningen førte i praksis til at det ble to typer lister i valget. Nominasjonskomiteens liste skulle etter reglene ikke ha en bestemt profil, men gi velgerne ulike kandidater å velge mellom. De alternative listene, i praksis fra Åpen Folkekirke, hadde et kirkepolitisk program.

Organisasjonen «Levende folkekirke» engasjerte seg også i valget, men gjennom å anbefale utvalgte kandidater på nominasjonskomiteens liste.

Kandidater som delte Åpen Folkekirkes program endte flere steder med å måtte velge mellom å bli værende på nominasjonskomiteens liste eller melde overgang til Åpen folkekirkes liste. Når noen meldte overgang, kunne det igjen føre til at nominasjonskomiteens liste fikk en politisk profil, som i utgangspunktet var utilsiktet.

Ikke overraskende konkluderte evalueringen av Kirkevalget 2015 med at ulike typer lister i samme valg var en utfordring for velgerne.

Kirkerådet foreslår fire ulike modeller i møte med disse utfordringene

- a) å beholde dagens ordning
- b) å justere dagens ordning, men gi alle aktører i valget samme frist. I tillegg blir det ikke anledning til å melde overgang fra en liste til en annen.
- c) å kun opprette en nominasjonskomite dersom det bare blir levert en eller færre lister i valget.
- d) å kun opprette en nominasjonskomite dersom det ikke blir stilt andre lister i valget.

I de to første ordningene er nominasjonskomiteens liste sentral. De to neste baserer seg på lister levert av ulike nomineringsgrupper, men med muligheten til å opprette en nominasjonskomite dersom det ikke blir noen eller kun én liste fra en nomineringsgruppe.

Det grunnleggende spørsmålet på dette punktet er derfor i hvilken retning bispedømmerådet ønsker å utvikle det kirkelige demokratiet. Vil en beholde tradisjonen med en nominasjonskomite med base i menighetsrådene eller vil en videreutvikle et partidemokrati?

Nominasjonskomiteens liste gjør tradisjonelt valget også tydelig til et personvalg. Velgerne gir uttrykk for sin vilje ved å stemme på personer de gjerne lar seg representere av. Noen vil si at dette svarer godt til at mange aktuelle saker i Kirkemøtet og bispedømmerådet mer krever god dømmekraft enn en bestemt politisk profil. Samtidig krever et personvalg mer av velgerne, fordi det er vanskeligere å skille mellom personer enn å ta stilling i politiske enkeltspørsmål med klare alternativer.

I et forholdstallsvalg mellom ulike lister, vil hvilke saker listene framhever ha mye å si for resultatet. Dette er enklere for velgerne enn å sette seg inn i ulike personer. Det gir også større klarhet over de politiske alternativene i valget, så sant det finnes lister som samsvarer

med kirkepolitiske skillelinjer på en dekkende måte. Det er en realitet at dette ikke kan garanteres.

De ulike valgordningene kan også endre noen av beslutningsprosessene i kirken. I det politiske demokratiet former partiene programmer internt, kjemper om oppslutning i valget og forhandler i etterkant, dersom ingen har rent flertall. Tradisjonelt har beslutninger i Kirkemøtet blitt tatt gjennom en prosess med forberedelse i sekretariatet, arbeid i komiteer og debatt og avstemming i plenum, uten at representantene har vært bundet av noe politisk program.

Valgordninger som baserer seg på kamp mellom ulike lister kan føre til større motsetninger i kirken, fordi politiske skillelinjer får fokus. Dersom et flertall og et mindretall blir faste og gjennomgående konstellasjoner, kan det innebære slitasje for mindretallet, med svekket lojalitet og engasjement. Samtidig kan også denne typen demokrati være mer gjennomsluktig for velgerne. Noen av farene kan også unngås gjennom klok håndtering.

Risikoen ved valg basert på nominasjonskomiteens liste består kanskje først og fremst i at nominasjonskomiteen har en mulighet til å misbruke sin makt. Ordningen ville vært særlig sårbart dersom muligheten for supplerende nominasjon eller alternative lister ikke var til stede.

Den største risikoen ved et valg basert på ulike lister er trolig at det ikke er noen garanti for at det vil finnes lister som i god nok grad svarer til velgernes ønsker, samt at ordningen kan føre til mer polarisering i kirken og beslutningsprosesser som foregår utenfor de tradisjonelle arenaene, med de kravene til grundige utredninger og felles debatt som til nå har preget dem.

Bispedømmerådet mener forslag b) retter opp noen svakheter ved dagens ordning og at forslag d) innebærer for høy risiko for at de tilgjengelige listene ikke samsvarer med velgernes behov for å gi uttrykk for sin vilje, noe som vil være et demokratisk problem.

3.

Bispedømmerådet har også gjort følgende vedtak om tilskuddsordning for nomineringsgrupper.

Stavanger bispedømmeråd mener det er hensiktsmessig å stille krav om at nomineringsgrupper registrerer seg i Enhetsregisteret med et ansvarlig styre.

Stavanger bispedømmeråd mener det er viktig at det gis tilskudd både til å etablere lister ved valget og til å informere om dem etter de er etablert. En fordel ved en slik ordning er også at den gir et klart skille mellom administrative og politiske aktører i valget. Bispedømmerådet ønsker derfor en ordning med både intensjonsstøtte og listestøtte, slik høringsnotatet skisserer dette.

4.

Til punktet om personvalgeregler har bispedømmerådet gjort følgende vedtak:

Stavanger bispedømmeråd anbefaler en sperregrense for endringer internt på lister på fem prosent.

5.

Til punktet om stemmerett har rådet gjort følgende vedtak.

Stavanger bispedømmeråd mener stemmeretten ved valg av prest til bispedømmerådet bør begrenses til prester tilsatt i Den norske kirkes ulike organer og til sykehus- og institusjonsprester tilsatt i stat, fylkeskommune eller kommune. I tillegg bør det vurderes om feltprester bør stemme på presterepresentanten i Oslo bispedømmeråd.

Bispedømmerådets og Kirkemøtets myndighetsområde er det som skjer i Den norske kirke, mens private organisasjoner har egne styringsorganer.

Bispedømmerådet vil derfor foreslå at dagens ordning videreføres, ved at det er prester som er ansatt i prestestilling i Den norske kirke, av Kirkerådet, bispedømmerådet, Kirkelig fellesråd eller menighetsråd, eller eventuelt av organisasjoner under disse, som har stemmerett på valg av prest til bispedømmerådet. I tillegg bør som i dag sykehusprester og institusjonsprester tilsatt i stat, fylkeskommune eller kommune ha stemmerett. Disse har en tydelig kirkelig forankring gjennom biskopens tilsyn.

I tillegg mener rådet det bør vurderes om feltprestene skal stemme i bispedømmet der de har arbeidsstedet sitt eller der de har sin organisatoriske forankring, i feltprestekorpset, under tilsyn av Oslo biskop.

Rådet har her stilt spørsmål ved om noe er falt ut av teksten i høringsnotatet, siden regelforslaget og teksten i notatet ikke helt samsvarer. Rådet regner med det er det utsendte forslaget til regler som er i samsvar med Kirkerådets anbefaling, og Stavanger bispedømmeråd støtter altså det utsendte forslag til oppdatering av reglene.

6.

Til punktet om valg av andre representanter til bispedømmerådet og Kirkemøtet har Stavanger bispedømmeråd gjort følgende vedtak:

Stavanger bispedømmeråd mener velgerne ved valg av prest og lek kirkelig tilsatt bør få anledning til å markere mer enn en preferanse. Valget bør avvikles ved at hver velger markerer i hvilken rekkefølge de vil prioritere inntil tre kandidater. Kandidaten som prioriteres først får tre stemmepoeng, neste kandidat to og tredje kandidat ett poeng. Førstevalget gis nr. 1.

Kirkerådet foreslår at prester og lek kirkelig tilsatte kun skal gi stemme til én av fem kandidater, mot to i dag. Dette vil gi tydeligere uttrykk for velgerens preferanse. Noen velgere som har en klar preferanse vil kunne oppleve det problematisk å måtte gi en stemme til, uten å differensiere.

Samtidig vil også begrensningen til én stemme kunne bli problematisk for velgere som ønsker å bruke muligheten til å støtte mer enn en kandidat.

I tillegg vil også en begrensning til én stemme pr. velger kunne slå uheldig ut på en annen måte. Sett at flere kandidater i valget har relativt lik profil, og at et klart flertall av velgerne ønsker en av disse. Dersom disse velgerne sprer sine stemmer jevnt på disse kandidatene, vil det kunne skje at en annen kandidat, som ikke har et flertall bak seg, likevel vinner valget. Denne risikoen er større dersom velgerne bare kan gi uttrykk for en preferanse.

Det vil derfor være viktig for valgresultatets representativitet at velgerne får anledning til å markere flere preferanser.

7.

På de øvrige punktene i høringen slutter Stavanger bispedømmeråd seg til Kirkerådets forslag.

Med vennlig hilsen

Jorunn Kraft Vistnes e.f.
stiftsdirektør

Geir Skårland
avdelingsleder, menighetsutvikling

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Kirkerådet